

ЧЕМПІОНИ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

БОЧАРОВА НІНА АНТОНІВНА

Найперша олімпійська чемпіонка серед українок, гімнастка (спортивна гімнастика), дворазова олімпійська чемпіонка Олімпіади 1952 року в Гельсінкі, заслужений майстер спорту СРСР, ушавлена полтавка, одна з кращих гімнасток світу кінця 40-х — початку 50-х років ХХ століття народилася 24 вересня 1924 р., у с.Супрунівка Полтавського району. Вона, як і найперша олімпійська чемпіонка Радянського Союзу гімнастка Ніна Пономарьова, вже у перший день XV літніх Олімпійських ігор, 20 липня 1952 року, завоювала золоту медаль — за виступ у вправі на гімнастичній колоді.

Коли їй було дев'ять років, вона на власній шкірі відчула, що таке голод 1932-33 років. Поряд з оселею були колгоспні поля, куди довелося ходити красти моркву, щоб не вмерти. Пригадує як мама умудрялася ліпити оладки із просового лушпиння, десь діставала очистки від картоплі. У них у дворі померла сусідка-гречанка. Її батько виливав гумові чуні для валянок. І навіть він не зміг прогледувати сім'ю. Всі вимерли, вся сім'я. Сестру мало «на м'ясо» не забрали. Вона ще маленька була, п'ять рочків. Їй щось пообіцяли і ледве не завезли. «Пам'ятаю,- згадувала Ніна Антонівна, - чоловік мертвий прямо на вулиці лежав. І ми, троє малюків, зуміли дотягти його на колючій дротині до колодязя і вкинути туди. Ховати сил не було. Це звичайно було страшно».

Займатися спортом Ніна розпочала у Супрунівській школі, де учителем фізкультури працював Петро Степанович Павлюк. Саме він розгледів у занадто темпераментному дівчиську майбутню зірку всесвітнього масштабу. За різноманітні імпровізації, котрі не вписувалися у рамки класичних систем фізичної культури і закінчувалися для Ніни синцями і травмами, Петро Степанович нерідко забороняв школярці... відвідувати спортзал. Та спортзал для Бочарової перетворився на другу домівку. Інколи Ніну доводилося силою виводити зі спортзалу, щоб вона не залишилася в ньому... ночувати. Але згодом, помітивши прогрес своєї учениці, учитель перевів її до відділення спортивної гімнастики Полтавської школи фізкультури.

У 14 років Ніна Бочарова стала чемпіонкою України по середньому юнацькому віку, а в 15 — дебютувала в чемпіонаті республіки серед дорослих. Гімнастичний талант та майстерність дозволили їй стати не лише зіркою спортивної арени, а й акробаткою манежу полтавського цирку (театру вар'єте) ушавленого Івана Шемякіна. Після закінчення школи Бочарова вступає до Полтавського педінституту на філологічний факультет, але у 1944 році стає студенткою Київського інституту фізкультури.

Приїхала до Києва «на перекладних» трьома поїздами: Полтава-Гребінка, Гребінка-Яготин, Яготин-Київ. Пішла поступати. Незважаючи на те, що був уже жовтень, прийом студентів ішов. Зробила підйом розгином («скльопка» по-народному), і їй сказали: «Ти нам підходиш». Взяли всіх, тому, що був величезний недобір. Було їх 105 чоловік, із них лише три хлопці.

З ними вона їздила на станцію розвантажувати вагони. А ще на трамваї з Ділової, зараз це Дмитрівська, з дівчатами їздила у Пущу-Водицю вантажити 8-метрові

колоди. Їсти-то треба було. І Хрещатик відбудовували. Кожну суботу, по рішенню Кагановицького райкому партії, ходили в Пасаж розбирати завали. Стипендія 230 карбованців, а брусок мила коштував 120. Прати треба було часто. Спортсмени ж потіли. Щоправда декан — Іван Феоктистович Кириченко — завжди відпускав їх із пар, щоб могли підзаробити. Хоч студентам інфізкульту і видавалися картки СП-1 (спецхарчування), а коли починалися лижні збори, видавали СП-2, але м'ясо звідти вирізали, залишали тільки крупи. Все було в одному корпусі — і гуртожиток, і навчання, і їдальня, і навіть «бабуся» для препарації. Анатомія була уже на 1-му курсі.

Щоб не замерзнути взимку, бо ж не топилося, довелося самотужки встановити поцуплену плиту. Топили дошками з огорожі, інститутськими стільцями. Поскільки димохід зробили неправильно, то спалили гімнастичний зал. Таким було повоєнне студентське життя.

Після закінчення інституту Ніну запросили до Львова. Квартиру давали з меблями. У Києві почули і туди ж: «Ми тобі квартиру дамо. Залишайся». І дали в спорткомплексі «Строитель Юга». Там, на внутрішньому балконі, вона і прожила півтора роки. Поряд борці тренувались. Уявіть собі який там був запах. Виступала тоді за київський «Будівельник», дебютувавши на чемпіонаті СРСР у 1948 році і зайнявши четверте місце на брусах і колоді. Потім захищала кольори українського товариства «Буревісник», вигравши першість країни серед профспілок, а у 1949 році сенсаційно стає чемпіонкою СРСР в багатоборстві з сумою балів — 115,55. У 1952 році радянські спортсмени дебютували на Олімпійських іграх у Гельсінкі. А за рік до цієї події Ніна Бочарова виграла чемпіонат СРСР зі спортивної гімнастики в окремих вправах на брусах і колоді і стала членом олімпійської збірної. Поїздка до столиці Фінляндії не була легкою: полтавці довелося відчутти на собі підвищений тиск органів КДБ, адже під час війни вона перебувала на окупованій території і виступала у цирку Івана Шемякіна.

На останньому огляді перед Олімпіадою Бочарова продемонструвала спортивним чиновникам новий стрибок. І виконала його «грязно». Висока комісія вжахнулася: перший номер збірної не готова до Олімпіади! Бочарова після багатогодинного промивання мізків пообіцяла не виконувати сміливий стрибок, але при цьому завоювати для країни золоту і срібну медалі. З того часу пройшло 64 роки, але вона і тепер згадує ті події із скрипом в зубах: «Знали б ви, як вони наді мною знущалися. Але у мене є величезне задоволення від того, що я пообіцяла виграти дві медалі — і я слова дотримала». Вона також придумала вправу, яку ніхто в світі не виконував — поперечний шпагат на брусах.

Побачивши Гельсінкі під час Олімпіади, зрозуміла, що різниця між «нами» і «ними» - велика. Навіть Москва програвала змагання, що вже говорити про інші міста. Місто дуже чисте. У них уже були міні-очисні машини. І кожен господар прибирав біля свого двору. Ніяких двірників з мітлами.

Жили у передмісті, де було багато лісопилот. І вони уже тоді колоди піднімали спеціальними «кліщами», а у нас це робилося вручну. Реально жили за «залізною завісою»: нічого про життя за кордоном не знали, навіть не уявляли, хто буде протистояти на помості. Була одна-єдина попередня зустріч — з угорцями. При цьому у кожного члена збірної команди було відчуття перемоги. Можливо, це був відголосок війни — вони ж представляли країну-переможницю.

І ось, нарешті, гельсінський Палац спорту «Мессухаллі». Гімнастки з'являються на підвищеному подіумі. У вправах на колоді Ніна Бочарова «на голову вища» усіх суперниць — вона виборює золоту олімпійську медаль, яка стає першою в історії українського спорту. За цю вправу судді виставили їй оцінку 19,22 бала. Другу золоту медаль Олімпіади-1952 полтавка здобула у складі збірної СРСР за перемогу в командній першості. Там же — в Гельсінкі — Ніна Бочарова нагороджена ще двома срібними олімпійськими медалями за сумою багатоборства в особистому заліку і вправах з предметами.

У першому опорному стрибку за програмою багатоборства наша землячка викликала шквал овацій глядачів, отримавши небувалу для тих часів оцінку — 9,8 бала. Однак перший стрибок проходив за обов'язкової програми, а другий мусив бути ще карколомнішим, адже він був довільним. Керівництво радянської гімнастичної делегації примусило Ніну не ризикувати і виконати не ультра-нову заготовку, а раніше відшліфований «шаблон». У підсумку гімнастка отримала лише 9,2 бали і поступилася у багатоборстві харків'янці Марії Гороховській, яка виступала за Ленінград. У столиці Фінляндії наша землячка завоювала 4 медалі (2 золоті і 2 срібні), за що не отримала ні копійки премії, адже спорт у Радянському Союзі за часів Сталіна був аматорським. Навіть для того, щоб повернутися після Олімпіади до столиці України, видатні гімнасти світу Ніна Бочарова і Віктор Чукарін (чотириразовий олімпійський чемпіон 1952 р.) простояли три години в черзі на Київському вокзалі Москви, щоб придбати квиток на поїзд.

Заміж вийшла у 1963 році. Чоловік — Аркадій Семенович Фельдман, заслужений тренер України зі спортивної гімнастики. Офіційно вони разом з 1959-го. А розписалися у 63-му. А могли зійтись ще у 1956-му, коли разом ішли із старого палацу фізкультури, що на передстадіонній площі. Аркадій уже тоді прикипів до неї поглядом. Вишукано одягнута, навіть сьогодні це була б парижанка: обтягнута фігура, 54 см талія, бюст 5-го розміру, каблук 12-сантиметровий, котрий у Києві ніхто не носив. Її у Севастополі, уже в 70-і, з таким каблуком швейцар не пустив у ресторан. Такі каблуки київський майстер виготовляв на її замовлення.

У 1949 році, коли Ніна Антонівна виграла абсолютну першість чемпіонату СРСР, їй дали однокімнатну квартиру на Подолі, у якій вона прожила 47 років. Загалом живуть вони з чоловіком на Подолі більше 50 років, спочатку на Ігоревській, зараз — на Волошській.

Кілька років тому перекупник спортивних нагород із Москви якимось чином розшукав її і дуже довго умовляв продати оптом всі спортивні нагороди — медалі, дипломи, значки, іменні олімпійські грамоти з підписами президента МОК... Їм з чоловіком якраз виділили двокімнатну квартиру у аварійному стані. Грошей на ремонт не було. От і довелося продати цілий мішок спортивних регалій. Цей пронира, відомий багатьом ветеранам спорту, все рівно умудрився і їх облапошити...

Кожного вечора виходили на Хрещатик і робили моціон до Європейської площі. Але прогулювались тільки по лівому боці вулиці. Правий бік корінні кияни називали Гапкінштрассе — вона була для домашніх працівниць і непевних елементів, і завжди напівпорожня. Зате ліва - забита людьми. Прогулятися там — це був обов'язок любові до міста Києва. Це явище тривало до кінця 60-их, а потім поступово зникло чи то з наступом горбачовської перебудови чи з аварією на Чорнобильській атомній.

Із спорту пішла легко. Спортсменам повільно почали знижувати стипендію, і вони розуміли, що повинні йти працювати. Влаштувалася сама. Пішла у міськвно рядовим тренером, у ДЮСШ №2.

Із 1979-го року на пенсії. Як «стукнуло» 55 років — жодного дня не працювала. В останні роки працювала у Республіканській раді спорттовариства «Спартак». На ній був і шаховий клуб, і весь відділ олімпійської підготовки. Проте набрали людей по блату, які нічого не розуміли, і їй у вихідні доводилося всю роботу за них переробляти. І машину обіцяли дати, щоб залишилась перед Московською Олімпіадою, і ще щось. Але вона пішла.

Перші два роки безкінечно читала...Тоді з чоловіком постійно ходили на стадіон. Він їй у свій час «заразив» футболем. Була одна цікава історія. Лена Гуц (диктор на стадіоні ім. Лобановського, запасна у гімнастичній збірній на Олімпіаді в Гельсінкі-52) провела їх у ложу преси. Підходить, якийсь журналіст і говорить: «Уступите места». А поряд все вільно. І раптом Липенко — колишній регбіст — на весь стадіон по мікрофону оголошує: «На футболі присутня болільниця київського «Динамо», олімпійська чемпіонка...» Примусили її встати. У Григорія Михайловича Суркіса в цей момент очі від подиву розширились. А той журналіст сів зовсім у другому місці, на ньому обличчя не було. Для Ніни Антонівни футбол став важити більше, ніж гімнастика. Вони з чоловіком і на похороні Лобановського були. «Головка так плакав, - згадувала вона, - я ніколи не бачила, щоб чоловік так ридав.»

А ще була історія у 90-і роки. Грошей не було ні в країні, ні у них. У Фельдмана був футбольний м'яч, на якому були підписи і Лобановського, і Трояновського, і Біби, і всіх інших, і вони його продали за 10 доларів.

Журналіст Євген Швець, котрий брав інтерв'ю у Бочарової і Фельдмана у лютому 2012 року, дав їм прочитати рядки, на які випадково наткнувся, коли шукав інформацію про Ніну Антонівну. Ось вони: «Счастье приходит с человеком, который изумлённо любит тебя в моменты открытости и незащитности. А двое незащитных в полном взаимном доверии - это большая высота и внеземная сила, и защищаться им уже ни от чего не надо». Вони прочитали рядки по черзі. Нічого не сказали, лише кивнули головами на знак згоди і посміхнулися куточками губ.

Нагороджена орденом княгини Ольги трьох ступенів, медалями «Ветеран труда» (1979) і «В пам'ять 1500-річчя Києва», орденом Національного олімпійського комітету України під №1 (2012).

Джерела та література.

Бочарова Ніна Антонівна .[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Бочарова.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.wikiwand.com/ru/>

Бочарова Ніна Антонівна.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://orenda.pl.ua/read/>

Перша олімпійська чемпіонка України.[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.unian.ua/sport/988529>

Гімнастка, яка підкорила повітряний простір.[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://reporter.pl.ua/blogy/avtory/ruslan-ryzhkov/5539>

[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://suprun.at.ua/index/vidatni_postati/

Олимпийские игры. Маленькая энциклопедия / Гл. ред. К.А.Андреанов – М. Сов. Энциклопедия, 1970–352 с.

Пісцова Марія. Полтавки на вищих спортивних п'єдесталах. Спотривний літопис Полтавщини: сторінки історії, славетні імена. Матеріали І науково-практичної конференції «Бутовські читання». Полтава, 2007, с.65-66.

Звезды спорта: Справочник 2-е изд., перераб. и доп. / составитель Хавин Б.Н. – М. Физкультура и спорт, 1964, - с.195.

Хавин Б.Н. "Все об Олимпийских играх. – 2-е изд., доп. – М. Физкультура и спорт, 1979, с.535.

Елена Драга. Старейшая украинская олимпийская чемпионка Нина Бочарова: «один московский прохиндей уговорил меня продать за бесценок мешок моих спортивных наград. А золотую медаль игр в хельсинки я подарила подруге» // «Факты», 10.11.2000.

Евгений Швец. Олимпийская чемпионка Нина Бочарова: я смерти не боюсь. Я не имею права бояться[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sport.lb.ua/life/2012/02/29/>

Ігор Черчатий. Ювілей легенди: Ніні Бочаровій: — 90 років! // «Полтавщина Спорт», 24 вересня 2014 р.

КИСЕЛЬОВ ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ

Український легкоатлет, олімпійський чемпіон XXII Олімпійських ігор у Москві, заслужений майстер спорту СРСР народився 2 грудня 1956 року на цілині, у м. Миски, Кемеровської області, в робітничій сім'ї. Оскільки у тих краях в ті часи всім дітям, які народилися, з червня по грудень 1956 року у свідоцтві про народження ставили дату 1 січня 1957 року, то тепер

Володимир Вікторович святкує свій день народження двічі.

У Кременчук сім'я Кисельових переїхала, коли Володі було п'ять місяців. Будинок, у якому вони поселились, знаходився поряд із стадіоном «Днепр». Так спорт увійшов у життя хлопця з дитинства. До 15 років він уже спробував свої можливості у декількох видах. Якось, чекаючи тренера з велосипедного спорту, він попав у поле зору Івана Андрійовича Паламарчука. Пізніше заслуженого тренера СРСР. Так з 1972 року почав займатися легкою атлетикою, а саме – штовханням ядра. Швидко освоївши цей вид, став за півтора роки майстром спорту СРСР. Виступав за спортивне товариство «Авангард» (м. Кременчук). Далі готувався до великих закордонних стартів, де хотілося тільки перемагати.

У 1975 році Володимир стає в Афінах чемпіоном Європи серед юніорів (18 м 27 см). А за рік до Олімпіади в Москві завойовує золоті медалі зимового чемпіонату континенту у Відні, звання чемпіона СРСР (20 м 42 см) і володаря Кубка країни. За чотири місяці до головного старту Володимир Кисельов значився у резерві національної збірної, а остаточно забронював у ній місце лише після того, як штовхнув ядро на 21 м 13 см. На думку спеціалістів, головна боротьба у секторі московського стадіону мала відбутися між визнаними авторитетами Олександром Барішниковим (СРСР) та Удо Бейером (НДР) - кожен з них штовхав ядро за 22-метрову позначку. Та сталося зовсім не так.

Виступ штовхальників ядра було заплановано на дванадцятий день Олімпіади. Жили спортсмени на тренувальній базі у Подольську. Це пов'язано з тим, щоб менше переживали емоцій і не розтрачали сили. Для них була організована культурна програма у Большому театрі. Потім біля пам'ятника Невідомому солдату біля Кремля вони поклялися, що в чесній боротьбі завоюють медалі. Володимир налаштував себе, що треба показати все, на що здатний. В той час спортсменів забезпечували усім, від екіпіровки до харчування. Вони думали тільки про те, як показати результат. Там не було ні радіо, ні телебачення, бо атлети берегли адреналін. Але все ж вісті надходили, і вони чули про виступи наших спортсменів. Якись із них надихали, інші розчаровували. Володимир пригадував, як 26 липня колишня кременчужанка Надія Ткаченко прийшла до них показати золоту медаль, яку вона виграла в п'ятиборстві. Вона надягла її на нього і каже: «Тільки така тобі, Володимире, підійде».

Незважаючи на шалену конкуренцію, наш земляк практично переміг за явної переваги. Вже у кваліфікації його результат був кращим - 20 м 72 см. А теплого вечора 30 липня 12 фіналістів розпочали вирішальний бій. У ньому знову не було

рівних В. Кисельову. В першій спробі він штовхнув ядро на 21 м 10 см - і цього результату вистачило б для перемоги. Однак в останній спробі кременчужанин “вистрелив” на 21 м 35 см, встановивши новий олімпійський рекорд. Таким чином на іграх у Москві Володимир здійснив спортивний подвиг, ставши єдиним в історії радянського спорту “артилеристом” (так називають штовхальників ядра), хто підкорив олімпійську вершину. А рекорд нашого земляка “прожив” аж 16 років - до Олімпійських ігор-1996 в Атланті. Він свідчить про те, що рівних йому в світі тоді не було. Свою перемогу на Олімпіаді-80 він присвятив мамі. В той день на змаганнях віддався повністю і був, як віджати лимон. За півтори години схуднув на 6 кг.

Він був кращим на міжнародних змаганнях. Бо тренувався вдома, не покладаючи сил, годинами, вранці і увечері з гірями, які мало хто може підняти. Про те, якою важкою працею далася перемога, свідчить такий факт. Одна жінка, зайшовши в спортзал, сказала, що там не можна займатися, бо тільки-но помили підлогу. А тренер Іван Паламарчук каже: «Це Кисельов після тренувань майку викрутив від поту». Тільки так, невтомною працею, можна досягти поставленої мети. Він ще й у висоту стрибав на 190 см і пробігав 100 метрів за 11 секунд.

По закінченню Олімпіади – 80 йому пропонували залишитися у Москві і давали квартиру, але він повернувся до Кременчука.

Після Олімпіади-80 Володимир Вікторович пробув у спорті ще п'ять років. Готувався до Олімпіади-84 в Лос-Анджелесі, але із-за її бойкоту радянським керівництвом туди не поїхав. Тоді вже штовхав ядро на 22 м 40 см, хоча потенційно міг і далі. Після того, як дізнався, що чотирирічна підготовка була даремною і він не зможе себе проявити на Олімпіаді, у нього сталася депресія. Через два місяці після Олімпіади-84 він став чемпіоном СРСР в Донецьку, це при тому, що не тренувався. Вирішив завершувати кар'єру і дати дорогу молодим, хоча сам ще був 27-річним спортсменом. Тільки пішов зі спорту, як у 1985 році два атлети на чемпіонаті СРСР штовхнули ядро за 22 метри.

Життя цієї людини давно могло б стати сюжетом для крутого бестселера. У спорті — з восьми років. Всі ці роки — регулярні тренування та уміння викладатися, як кажуть, на всі сто. В одному з інтерв'ю він згадує, що перед Московською Олімпіадою зібрали групу металників. Спортсменам сказали: «В іграх потрібні люди, здатні вийти в сектор, якщо потрібно, навіть із переламаною ногою і при цьому показати результат»... Кисельов, до речі, і виступав із травмою. Зробили ін'єкцію новокаїну — і вперед. І йому вдалося перемогти. Відтоді у цьому виді спорту були і срібні, і бронзові призери, але нікому в СНД не вдалося повторити досягнення Володимира Кисельова. Тоді радянським спортсменам обіцяли на додачу до золотої олімпійської медалі автомашину «Волга», але її ніхто з наших чемпіонів так і не отримав...

— На попередній Олімпіаді, в Монреалі, було двадцять наших спортсменів, які отримали золоті медалі, — згадує сьогодні Володимир Вікторович. — Ось і пообіцяли золоті гори. А коли на Московській наших із «золотом» було вже вісімдесят, звичайно ж, кожному давати машину передумали. Дали по чотири тисячі карбованців...

У другій половині 80-х років Володимир Вікторович захворів на невідому хворобу. Всі представники медицини, до кого він звертався, тільки розводили

руками. Це було як мана. Несподівано паморочилося в очах, і Володя непритомнів. Це траплялося в найнесподіваніші моменти, наприклад, за кермом. Кисельов катастрофічно втрачав у вазі. Протягом місяця худнув на 25 кілограм. Миготлива аритмія. Тиск вище 200. Пульс понад 250 ударів на хвилину в спокійному стані. Задишка. Ще інше та інше. Ніхто з лікарів не міг поставити діагноз. Протягом неповного року він п'ять разів побував у реанімації. У Кременчуку все-таки знайшовся лікар, який зумів поставити правильний діагноз. Це була лікар-кардіолог Лідія Носич.

— У мене було захворювання щитовидної залози, — розповідає Володимир Вікторович. — Коли в 1986 зробили операцію, наша «безкоштовна медицина» відібрала у мене все, що було. Довелося продати все — меблі, машину. Все, що було. Те, що трапилося, мені здається, — це наслідок Чорнобильської аварії. Першого і дев'ятого травня спортсмени завжди брали участь у парадах на Хрещатику. Так було і в травні 1986. Усього через кілька днів після аварії. Там були всі найкращі спортсмени України. Йшли Хрещатиком при повному параді, з медалями. Цього параду вистачило його учасникам на все життя. Йшов радіоактивний дощ, діти безтурботно пускали в калюжах кораблики. Щитовидки в усіх буквально «дзвеніли»! Тоді багато спортсменів захворіло. І я також. П'ятнадцять років довелося виходити з цього стану. Як вдалося вистояти? Напевно, передусім, допомогла сила волі. Бажання жити.

Після операції Кисельов, ледве вийшовши з лікарні, їде на Чукотку в золотодобувну артіль: треба було годувати сім'ю. Працює по 11 годин на добу. Без вихідних і відпустки майже рік. Повернувся в Кременчук і побачив, що тут він абсолютно нікому не потрібен. Роботи для спортсмена не було, і Кисельов влаштувався в кооператив штампувати дверні петлі. Потім два роки працював водієм таксі. Кисельова в обличчя знав весь Кременчук, тому працював він бригадиром нічної зміни. І знову вистояв. Сьогодні працює на кафедрі фізичного виховання в Кременчуцькому інституті Дніпропетровського університету економіки і права. Однак у 2000-му — нове випробування: страшний діагноз. Але він переміг хворобу... І у 2001 році став чемпіоном світу серед ветеранів.

— Минулого року ви створили власний Фонд, допомагаєте дітям-сиротам, інвалідам.

— Історія його створення досить забавна. Яюсь в одній із розмов олімпійська чемпіонка Ольга Бризгіна обмовилася про те, що непогано б створити свій фонд. Кому як не нам, олімпійським чемпіонам, допомагати сиротам, інвалідам, дітям, які «умудрилися народитися» в неблагополучній сім'ї? Через якийсь час телефоную Бризгіній у Мінськ. Вирішив похвалитися: «Олю, тепер у нас два фонди — Фонд Бризгіної, трикратної олімпійської чемпіонки, та Фонд Кисельова!» А вона раптом повідомляє, що ніякого Фонду у неї ніколи не було. Тобто, вона хотіла створити свій Фонд, але я зробив це першим.

Сьогодні я щасливий. Приємно бачити радість в очах дітей. Коли даруємо дітям телевизор, даруємо книги, даруємо новорічні подарунки. Я бачу дітей, яким ніхто ніколи в житті не робив подарунків! Хіба це неприємно, хіба не відчуваєш себе щасливим?! Я і мої колеги бачили дітей, які усміхнулися вперше у житті! Це важко уявити, але сьогодні у нас є діти, які ніколи в житті не бачили нічого людського. Все, що заробляю, перераховую на добродійність. Навіть бухгалтеру плачу з власної кишені. Ім'я олімпійського чемпіона Кисельова повинно

працювати на славу міста Кременчука і Полтавської області.

Володимир Вікторович почесний громадянин штату Техас. Це сталося випадково. У 1974 році в американському місті Остін він ішов містом і побачив, як тонуть люди. Стрибнув із мосту, врятував американців. У нагороду отримав грамоту на це звання з американським прапором, обробленим діамантами та сапфірами. Цей прапор коштував 25 тисяч доларів. У нього його в Алма-Аті украли. Поїхав туди, хотів друзям показати, а ось що вийшло...

Після численних операцій у олімпійського чемпіона склалося нелегке матеріальне становище. У відчай він навіть подзвонив у газету «Радянський спорт»: «Допоможіть продати багатому колекціонеру золоту олімпійську медаль». На щастя медаль вдалося зберегти. Хоча багато хто вимушений продавати. Олімпійські чемпіони — у більшості убогі люди. І про це багато хто знає. В Естонії олімпійський чемпіон отримує 800 доларів, у Білорусії — 600, в Росії — 500, а у нас в Україні — 100 доларів. Олімпійським чемпіонам 50—60-х років сьогодні по сімдесят і більше. Довічні стипендії олімпійським чемпіонам почали виплачувати не так давно, але їх суми порівняно з нинішніми цінами — мізерні. А олімпійських чемпіонів за чотири роки йде з життя більше, ніж стає нових. Скоро їх взагалі не залишиться. Без золотого минулого не буде і золотого майбутнього.

Володимир Васильович у свій час закінчив професійно-технічне училище №7 при Кременчуцькому автозаводі КраЗ і Київський державний інститут фізичної культури і спорту, тренер-викладач вищої категорії. З 2004 по 2010 рік працював завідуючим кафедрою фізичного виховання у Кременчуцькому інституті економіки і нових технологій Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. З 2010 — директор спортивного комплексу. З 2010 по 2014 рік — директор спортивного комплексу. У даний час активно займається пропагандою ідей і принципів олімпізму, є заступником голови громадської організації «Полтавське обласне відділення Національного олімпійського комітету України».

Почесний громадянин м.Кременчука (1996).

Джерела і література

Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=6543.

Недавній А. Переможець // День. 2004, 19 берез.

Почесні громадяни міста Кременчука [Текст] / О. І. Осташко, А.М.Лушакова, О. П. Шаблій. — Кременчук: Кременчук, 2005. — 457 с.: фотогр. — 600 экз

Сулименко Володимир. Олімпійський чемпіон Володимир Кисельов: «На змаганнях віддався повністю» // «Полтавщина». 30.07.2010.

КУРИШКО (НАГІРНА) КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

Українська веслувальниця, байдарочниця, олімпійська чемпіонка, заслужений майстер спорту СРСР (1972) Катерина Куришко народилася 12 квітня 1949 року на хуторі Теплому поблизу села Веприк Гадацького району. З раннього дитинства, у післявоєнні роки, не цуралася важкої роботи, в процесі якої відбувалося її фізичне загартування. Ходила пішки, а інколи й бігала, до сільської школи у Веприку. Першим звернув увагу на спортивні можливості Катерини вчитель фізкультури Веприцької школи Микола Пилипович Новіков, який потім працював заступником голови Полтавської

облради спортивного товариства «Динамо», головою Полтавського обласного спортклубу «Гарт». А зараз Микола Новіков продовжує працювати в Полтавському обласному відділенні фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України, в якому вже протягом чверть століття є головним організатором проведення Спартакіади школярів Полтавщини, а крім того й досі грає у волейбол за ветеранські команди Полтави. Цікаво, що серед однокласників Катерини Куришко по Веприцькій сільській школі майстрами спорту також стали Микола Куришко (з веслування) та Віра Пилипенко (з велоспорту).

Сільська дівчина залюбки брала участь в усіх змаганнях і могла стати здібною волейболісткою, або легкоатлеткою. Однак навіть після закінчення школи у Гадацькому районі, ніхто й уявити собі не міг, що Катерина стане... олімпійською чемпіонкою з веслування.

Отримавши атестат, наша землячка вирушила до Харкова, де жила її старша сестра, чоловік якої працював тренером із веслування. Ось тут все й розпочалося... У 17 років, вперше в житті, Катерина сіла в байдарку і торкнулася весла. Однак її сила від природи, фізична загартованість і величезне бажання працювати здивували харківських, потім радянських і, врешті-решт, світових фахівців спорту. Виступала за «Динамо» (Харків), з 1975 року — за «Динамо» (Київ).

Вже через півтора року тренувань вона увійшла до складу збірної Центральної ради «Динамо». Під керівництвом тренера М. Козлова здобула сенсаційні перемоги в чемпіонатах України та СРСР. У 22 роки стала чемпіонкою світу на байдарці-четвірці і бронзовим призером у парному екіпажі. А наступного сезону її чекав тріумфальний виступ на Олімпійських іграх 1972 року в Мюнхені.

На початку 1970-х років в Україні точилася гостра конкуренція між двома молодими і перспективними спортсменками — Юлією Рябчинською і Катериною Куришко. Невдовзі Рябчинська довела, що на байдарці-одиночці їй рівних не має в усьому Радянському Союзі. А Катерина ще 1971 року стала бронзовим призером чемпіонату Європи на байдарці-двійці. Досвід головного тренера жіночої збірної з веслування на байдарці Антоніни Серединої сприяв тому, що молоду Катерину «підсадили» на байдарку-двійку до видатної лєнінградки Людмили Хведосюк-Пінаєвої, яка вже була чемпіонкою двох попередніх

Олімпіад (1964, 1968). На чемпіонаті СРСР 1972 року в Житомирі, напередодні Ігор у Мюнхені, Пінаєва завоювала дві золоті медалі. На байдарці-одиночці вона на одну мить випередила Рябчинську, а на «двійці», разом із Куришко, їм суперниць не було. Керівництво вирішило: для того, щоб завоювати в Мюнхені дві золоті медалі, треба «одиночку» віддати Рябчинській, а «двійку» — Пінаєвій і Куришко. Цей хід став ідеальним — він приніс ті два «золота», на завоювання якого ця стратегія й була націлена! Згодом новостворений тандем Пінаєва-Куришко відмінно виступив також на міжнародних змаганнях — Снаговській та Копенгагенській регатах. А потім вже були Олімпійські ігри.

На веслувальному стадіоні в Фельдмохінгу, який був розташований за сім кілометрів від олімпійського селища Мюнхена, наша землячка змагалася на дистанції 500 м у складі екіпажу байдарки-двійки. Разом із нею в парі веслувала досвідчена 36-річна Людмила Пінаєва. Сплав досвіду та молодості виявився доречним — радянський дует веслувальниць здобув впевнену перемогу, показавши 9 вересня у фіналі час — 1 хв. 53,50 сек. Наші співвітчизниці не залишили своїм конкурентам ніяких шансів, вигравши півтора корпуси «бойового човна» у німкенів, і майже три корпуси у румунок. Востаннє Катерина Куришко «засвітилася» на міжнародній арені у 1975 році, коли виборола дві срібні медалі чемпіонату світу на байдарці-двійці та четвірці.

Після перемоги у Мюнхені олімпійська чемпіонка переїхала до Києва. Її колишній чоловік Сергій Нагірний також був олімпійським чемпіоном з веслування у 1976 році в Монреалі. Наша землячка спочатку закінчила Харківський педінститут, а потім Київський державний інститут фізичної культури. Після завершення своєї спортивної біографії Куришко працювала тренером, згодом — у структурі Держкомспорту України. Потім Катерина Сергіївна працювала в одній із комерційних фірм.

У квітні 2008 року Катерина Куришко відвідала Харків, де в державному педуніверситеті урочисто відкрили сучасний спортивний комплекс імені Юрія Пояркова — дворазового олімпійського чемпіона з волейболу. На цей захід Юрій Поярков запросив усіх своїх друзів — олімпійських чемпіонів та чемпіонів світу, які були випускниками цього інституту-університету. Була серед них і наша землячка Катерина Куришко.

8 квітня 2015 року у Києві відбулася урочиста церемонія нагородження переможців національного конкурсу «Герої спортивного року-2014».

В одній із номінацій — «Спортивна слава України», лауреата якого визначала Українська Академія спорту, перемогла наша землячка Катерина Нагірна (Куришко).

Нагороджена орденом "Знак Пошани" (1972).

Проживає у Києві.

Джерела та література.

Історія веслувального спорту (Федерація Каноє України).

Звєзды спорта / сост. Б. Н. Хавин. Москва: Физкультура и спорт.

Пісцова Марія. Полтавки на вищих олімпійських п'єдесталах. Спотривний літопис Полтавщини: сторінки історії, славетні імена. Матеріали І науково-практичної конференції «Бутовські читання». Полтава, 2007, с.66.

Ігор Черчатий. Катерина Нагірна (Куришко) перемогла у номінації «Спортивна слава України». «Полтавщина Спорт» 9 квітня 2015 р.

ОНИЩЕНКО БОРИС ГРИГОРОВИЧ

Олімпійський чемпіон 1972 р. (Мюнхен, ФРН) в командному заліку (разом із Павлом Ледньовим і Володимиром Шмельовим) і срібний призер — в особистому. Чемпіон світу 1971 р. у особистому заліку; чемпіон світу 1969, 1971, 1973, 1974 рр. в командному, срібний призер чемпіонату світу 1969 в особистому заліку, бронзовий призер чемпіонату світу 1970, 1973, 1974 в особистому заліку із сучасного п'ятиборства народився 19 вересня 1937 року в с. Березняки Покровськобагачанського району Харківської

області, нині Хорольський район Полтавської області.

Закінчив Березняківську середню школу. З 1955 року починає займатися плаванням. У 1956 році став чемпіоном Полтавської області.

У 1960 році закінчив Київський державний інститут фізичної культури. Після його закінчення працює тренером з водних видів у ДТСААФі. За три роки досяг високих результатів у плаванні, став майстром спорту СРСР, був кандидатом у збірну СРСР, але несподівано для всіх «перекваліфікувався» на морського багатоборця. Пізніше готує розрядників в «Авангарді» і незабаром переходить до «Динамо». За короткий строк виконує норматив майстра спорту, двічі виграє золоту медаль чемпіона СРСР, перемагає у великих міжнародних турнірах і... знову міняє вид спорту.

Починаючи з 1964 р. по 1976 р. входив до основного складу збірної команди СРСР з сучасного п'ятиборства.

П'ятиборець Борис Онищенко був майстром на всі руки – умілий наїздник на коні, влучний стрілець, гнучкий плавець, д'артаньянівський шпажист і невтомний бігун. Його улюбленим і успішним видом спорту було фехтування. У чому в чому, а от саме у цьому виді п'ятиборства для Онищенка практично не існувало суперників. Він вкладав їх штабелями і завжди займав перші місця. Ось і на монреальській Олімпіаді 1976 року Онищенко впевнено вів всю команду збірної СРСР до п'єдесталу. Хай не бентежить любителів спорту те, що після першого виду змагань – кінного спорту – СРСР займав четверте місце. Кінний спорт не був «нашим» - всі наші кращі і успішніші види були попереду. Тому четверте місце вважалося до деякої міри успіхом. Відставання від Великобританії було мінімальним. Перемога у другому виді змагань – фехтуванні - піднімала нас зразу на друге місце. А доводилося битися саме проти британців.

Початок був приголомшливим: Онищенко спочатку здався Данні Найтінгейл («Я уже змирився з поразкою до виходу на поміст – Борис був фаворитом!»). Другою жертвою став Адріан Паркер. Тренер британців Майк Праудфут помітив щось незрозуміле. «Онищенко заробив очко, але ми не зрозуміли, як він це зробив. Ми попросили організаторів перевірити чи все гаразд. Вони перевірили поміст і обладнання, і сказали що все на місці. Очко віддано росіянину!».

А от у бою проти лідера збірної Туманного Альбіону Джеремі Фокса терпінню англійської команди прийшов кінець! В одному із епізодів Фоксу вдалося ухилитися від чергового уколу. Шпага пронизала повітря. На здивування всіх за спиною Фокса... засвітилась лампочка, сигналізуючи чистий укол!

«Інаф із інаф!», - прокричав у гніві тренер Праудфут і зажадав провести широкомасштабну «контр-терористичну операцію». Спочатку перевірили лампочку – там все нормально. Дроти – на місці. Поміст – нікуди не пішов. На вимогу Фокса експертом по зброї шпага Онищенко була оглянута, і в ній був знайдений дефект у вигляді якихось незрозумілих дротиків біля основи руків'я. Підозріла шпага була замінена, поєдинок з командою Великобританії продовжений, і закінчився з рахунком 6:3 на користь радянських спортсменів. Причому Онищенко без особливої напруги переміг Фокса «заміненою» чистою шпагою, якою потім виграв ще вісім з дев'яти боїв з іншими противниками, ставши лідером в особистому заліку.

Через кілька днів, після того як пройшла половина запланованих поєдинків з фехтування, апеляційне журі запросило представників радянської олімпійської делегації ознайомитися із знайденою у руків'ї шпаги кнопкою, прикритою замшею, якою можна було включати лампочку, що сигналізувала про нанесений укол і їх рішенням про дискваліфікацію Онищенко і всієї збірної СРСР із п'ятиборства у командному заліку. Онищенко терміново ізольовали, забравши із Олімпійського селища на пароплав. А на наступний день Голова Держкомспорту СРСР і глава радянської олімпійської делегації Павлов виступив із офіційною заявою, у якій всі звинувачення визнавалися, а вчинок радянського спортсмена засуджувався.

Онищенко був вивезений літаком у Москву, де був позитивно дискваліфікований, позбавлений всіх радянських спортивних нагород, ордена Трудового Червоного Прапора, звання заслуженого майстра спорту СРСР, звання капітана міліції і виключений із рядів компартії. Звання олімпійського чемпіона XVIII Ігор, звісно, його ніхто позбавити не міг. Західна преса переробила прізвище Онищенко у «Disonischenko». Найстаріша у світі недільна британська газета Observer на перше місце серед найбільших шахраїв в історії спорту поставила радянського спортсмена Бориса Онищенко. І було за що.

Але до честі спортивних експертів, у висвітленні ними цієї історії було більше спантелечення, ніж злорадства – збірна СРСР вважалася безумовним фаворитом і упевнено йшла до золотих медалей у п'ятиборстві, а Онищенко і без всіляких маніпуляцій кнопками був найсильнішим фехтувальником збірної. Крім того, наступна Олімпіада була Московська, і радянській делегації менше всього були потрібні будь-які скандали, тим більше такі гучні. А скандал був на весь світ (хоч в СРСР про нього так і не дізналися) – у ті дні спортивні телетрансляції зарубіжних каналів постійно переривалися показом сюжету про дискваліфікацію радянської збірної.

Як було насправді, тепер можна лише припускати. При підготовці цього матеріалу автору вдалося поспілкуватися з березняківцями, які знали Бориса Григоровича. Вони стверджували, що він був надзвичайно скромною людиною це по-перше, а, по-друге, начебто він не хотів їхати на XIX Олімпіаду, бо йому було уже 39 років. Дехто вважає, що у цій історії замішаний тренер. Сам спортсмен мовчить і по сьогоднішній день. Те, що він потім працював

директором, так званого, Верхнього стадіону у Києві (там де колись був трамплін і легкоатлетичний манеж, тепер там житловий масив) наводить на деякі думки, що пояснюють його мовчанку. І ще думається, що Борис Онищенко був не тільки одним із великих обманщиків у спортивній історії, але і однію із найбільших в історії спорту жертв. Жертв перемоги будь-якою ціною...

На жаль принцип чесної гри у спорті здавна дотримується не завжди. Наш земляк Іван Максимович Піддубний ще на початку ХХ століття боровся на чемпіонаті світу із намащеним олією французом ле Буше. А чого вартий гол забитий на чемпіонаті світу з футболу рукою гравцем збірної Аргентини Дієго Марадоною, який він сам назвав журналістам «рукою Бога». Не рідкість тепер і допінгові скандали, без яких не обходяться, на жаль, і Олімпійські ігри.

Проживає Онищенко Б.Г. у Києві.

Джерела і література.

Онищенко Борис Григорович. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Досягнення. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://fst-dynamo-kyiv.org/>

Срібні призери Олімпійських ігор. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.uni-sport.edu.ua/struktura-universitetu/sportivnij-kompleks-olimp/9-zagalna-informatsiya/>

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://olympdeka.ru/olymp/athlets/profile/2052.html>

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.booksllc.net/book.cfm?id>

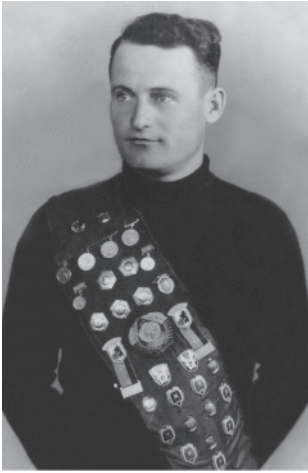
Олімпійці Полтавщини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://noc-poltava.at.ua/index/>

Хавин Б. Н. Всё о советских олимпийцах. — М.: «Физкультура и спорт», 1985. — С. 220—221.

За одних гордость распирает, за других уши горят // «Советский спорт». — 30 августа 2006 года.

РОМАНЕНКО ВІТАЛІЙ ПЕТРОВИЧ

Заслужений майстер спорту СРСР (1955), олімпійський чемпіон зі стендової стрільби (у вправі «олень, що біжить») в Мельбурні 1956 року, чемпіон світу (1954) у стрільбі по мішені «олень, що біжить», неодноразовий чемпіон світу та Європи (1954–1962) в командних змаганнях. Чемпіон СРСР (1955–1962) в особистих і командних змаганнях народився 13 липня 1926 року в селі Русанів Броварського району Київської області, де й закінчив 7 класів. У 1940 році сім'я Романенків переїхала у Новосибірську область. Там Віталій у 1943 році пішов добровільно на фронт, де у 17-річному віці почав бойовий шлях на I Українському фронті у Польщі. Зустрів Перемогу під Берліном. Закінчив Сумське артилерійське училище.

У 1945 році продовжив службу в Київському військовому окрузі (місто Лубни, 25-а Чапаєвська дивізія) у званні лейтенанта. Почав займатися стрілецьким спортом. Влучно стріляти його навчив ще батько, який працював воєнруком у школі.

У 1948 році генерал-полковник А.Гречко (у майбутньому маршал та Міністр оборони СРСР у 1967–1976 роках) перевіряв дивізію на вправність у стрільбі. Незважаючи на хворобу (висока температура), В. П. Романенко вийшов на вогневий рубіж. Стріляти треба було з карабіна й пістолета. Романенко В. П. показав відмінні результати (карабін — 30 із 30, пістолет — 50 із 50).

У 1953 році Романенку В. П. запропонували сформувати команду стрільців для участі в змаганнях Київського військового округу. Вона стала чемпіоном округу з дуельної стрільби. Після цих змагань Віталій Петрович був зарахований до збірної команди округу для участі в чемпіонаті Радянської Армії, де завоював дві срібні та одну бронзову медалі. Далі були змагання чемпіонату України, на них також завойовано дві срібні і одну бронзову медалі. У вересні в складі збірної України виступав на чемпіонаті Радянського Союзу і здобув срібну медаль. У 1954 році був зарахований до збірної Радянського Союзу і в її складі поїхав на чемпіонат світу в Каракас (Венесуела), де здобув 5 золотих і одну срібну медалі, став триразовим чемпіоном і здобув звання заслуженого майстра спорту.

У 1955 році на чемпіонаті світу в Осло (Норвегія) здобув дві золоті та срібну медалі. 1956 року відбувся чемпіонат Європи в Гельсінкі, де Романенко В. П. завоював три золоті медалі. На звання прийом, влаштований президентом країни, були запрошені й учасники-чемпіони. І тут стався прикрий інцидент: фінський стрілець, який пообіцяв отримати перемогу на чемпіонаті, але поступився В. П. Романенку, під час урочистостей підійшов до Віталія Петровича з подарунком — фінкою. Але коли фін став витягати з чохла «подарунок», Романенко насторожився і схопив оголене лезо рукою. Лікарі наклали на поранення 8 швів. Був проведений інтенсивний курс лікування в Москві.

Коли Романенко приїхав на збори у Митище, де тренувалася команда, головний

тренер повідомив, що він виключений зі збірної у зв'язку з тим, що був у лікарні і не тренувався. Були складені речі. І він уже зібрався їхати до Києва. Але на виході з готелю зустрів дружину, яка приїхала провідати чоловіка в лікарні.

Почувши «новину» вона запропонувала зателефонувати Романову М.М., голові Комітету по фізкультурі і спорту при Раді Міністрів СРСР. Той знав Романенка В.П. з чемпіонату Європи у Мінську 1954 року. Там були присутні М.С.Хрущов і всі керівники Радянського Союзу. Романов підійшов до Романенка і сказав: «Віталій Петрович, порадуйте чим-небудь - усе керівництво за спиною». Тоді на дощці Романенко написав крейдою свій світовий рекорд у Каракасі. Підкреслив і написав:» Я тебе породив, я тебе і вб'ю». Світовий рекорд було побито на одне очко.

З того часу Романов М.М. завжди цікавився успіхами Романенка. Коли прозвучало, що Романенка не беруть на Олімпійські ігри, Романов сказав: «Передайте своєму тренеру, що в моєму списку прізвище Романенко стоїть першим, і проти нього золота медаль». Передавши цю розмову, Віталій Петрович побачив, що тренери розгубилися і він запропонував претенденту Йогану Нікітіну, який мав їхати замість нього, три контрольні постріли: хто виграє той і їде. Результат Романенка виявився вищим. Швидко перешили олімпійську форму, і Віталій Петрович відбув з командою у Мельбурн.

Там, на Олімпіаді, стріляючи з рушниці з відстані 100 м, вибив 441 очко з 500 можливих, перевершивши попередній олімпійський рекорд на 28 очок, а світовий — на 11 очок. Романенко В. П. був упевнений у своїй перемозі, показав найкращий результат зі світовим і олімпійським рекордом, які стоять і до цього часу під його прізвищем, ще ніким не побитим. Не зробивши ще двох пострілів, він уже став чемпіоном, здобувши золоту медаль. Це досягнення ввійшло до розряду вічних, адже Олімпіада у Мельбурні була останньою, до програми якої була включена справа зі стрільби: «олень, що біжить».

А далі Романенко В. П. неодноразово доводив свій особливий дар на багатьох змаганнях: 1958 рік — Москва, чемпіонат світу — дві золоті, одна срібна медалі; 1959 рік — чемпіонат Європи, Бухарест — дві золоті, одна срібна медалі; 1960 рік — чемпіонат Європи, Мілан — золота і бронзова медалі; 1962 рік — чемпіонат світу, Каїр — дві золоті медалі; 1963 рік — чемпіонат Європи, Мюнхен — золота медаль; 1964 рік — чемпіонат Європи, Угорщина, Печ — золота медаль. З 1953 по 1964 рр. кожного року брав участь у чемпіонатах Радянського Союзу і одержав 20 золотих і 4 срібні медалі.

З 1965 року — тренер збірної команди Радянського Союзу і олімпійської збірної. Тренер збірної України і Радянської Армії. Заслужений тренер України. Підготував і виховав двох олімпійських чемпіонів (О. Газов, Я. Железняк), 8 чемпіонів світу, 8 чемпіонів Європи, багато чемпіонів Радянського Союзу та України, Радянської Армії. Романенко є одним із найтитолованіших в історії стрільби снайперів. Індивідуальна колекція його нагород є однією з найбагатших серед спортсменів радянського часу.

За великі успіхи у спорті на міжнародній арені нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, а у Київському військовому окрузі був заснований перехідний приз імені Романенка, який розігрувався щороку серед офіцерського складу. Нагороджений Міжнародною федерацією стрільби Золотим знаком «Міжнародний майстер спорту».

Ветеран війни полковник Романенко В.П. також був нагороджений 24-ма бойовими нагородами серед яких: ордени Вітчизняної війни I і II ступеня, Богдана Хмельницького III ступеня, Червоної Зірки, медалі «За відвагу», «За бойові заслуги» та інші.

Але новий час для нього так і не пробив. Допомоги від держави він не діждався. У кінці свого шляху він, подібно Дон Кіхоту, боровся з чинами-ідолопоклонниками, як з вітряками. І, звичайно, у цій битві, битві за справедливість, програв. Хоча колись він був непереможним воїном, легендарним спортсменом і просто хорошою людиною.

Ще на початку 90-х років будинок на Кловському узвозі, у якому проживав ветеран, розколовся. Його жителям дали квартири на Поздняхках. За ремонт будівельники, які готували квартири до здачі, вимагали гроші, яких у нього звісно ж не було. Дружина на цей час померла, одна дочка лежала паралізована, інша поїхала до чоловіка лікуватися у Німеччину. Син, самотній і нелюдимий, жив на батькову пенсію. Ремонтники, не дочекавшись грошей, замурували у квартирі вентиляційні отвори і стіни покрилися суцільною цвілью, меблі погнили. 84-річна людина змушена була жити на кухні і спати на ліжку із трьох табуреток. Спроби журналістки Альони Романової допомогти уславленому спортсмену не знайшли відгуку ні у Київміськбуді, ні у владних структурах, аж до Кабміну. Все залишилось на рівні обіцянок.

Колись непереможний стрілець пішов із життя в безмовності, не зустрівши достойно старість. Він так і помер на ліжку із трьох табуреток 3 жовтня 2010 року.

Джерела та література.

Романенко Віталій Петрович/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Романенко. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_biography/107465/

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://svaku.ru/forum/showthread.php?t=2193>

[Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://www.biografija.ru/show_bio.aspx?id=112563

Гордість спорту Броварщини.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.brovspor.kiev.ua/golovni-novyny/>

Енциклопедія українознавства : Словникова частина : в 11 т. / Наукове Товариство ім. Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. — Париж ; Нью-Йорк ; Львів : Молоде життя, 1954—2003.

Український радянський енциклопедичний словник. У 3-х т. Т. 3. — 2-ге вид. — Київ, 1987.

Енциклопедія Олімпійського спорту України. За ред. В. М. Платонова. — К.: «Олімпійська література», 2005. (с. 352).

Олимпийская энциклопедия. 2006.

Б.Н.ХавинВсе об олимпийских играх. -2-е изд.,доп. -М.Физкультура и спорт, 1979, с.575.

Телендій Тетяна.Віталій Романенко – людина, яка випередила час. «Город Бровары». Електронний ресурс]. Режим доступу: www.brovary.su.

Алена Романова. Таких называют легендами.Виталий Романенко. Безмолвие Героя. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eromanova.com.ua>.

ТКАЧЕНКО НАДІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Видатна українська спортсменка, олімпійська чемпіонка, заслужений майстер спорту СРСР Надія Ткаченко народилася у Кременчуці 19 листопада 1948 року. З 1966 по 1969 роки вона тренувалася у рідному місті під керівництвом тренера Віри Василівни Ребрун, яка, як перший тренер олімпійської чемпіонки, пізніше стала заслуженим тренером України. Невдовзі Ткаченко переїхала до Макиївки, а у 1980 році до Донецька і протягом наступного десятиліття захищала честь збірних команд України та СРСР. Закінчила Кам'янець-Подільський педагогічний інститут, викладач фізкультури. Тренувалась в ДСТ «Авангард». Там її майстерність почала швидко прогресувати завдяки співпраці з досвідченим тренером Євгеном Григоровичем Сапроновим. У 1970 році Надія виконала норматив майстра спорту. А ще через рік стає майстром спорту міжнародного класу. У 1971 році завоювала срібну медаль чемпіонату СРСР. У 1972 році знову завоювала срібну медаль чемпіонату СРСР, що дозволило їй брати участь в літніх Олімпійських іграх того року. 24-х річною Надія поїхала на цю свою першу мюнхенську Олімпіаду, де зайняла 9-е місце.

У 1973 році зайняла перші місця на чемпіонаті СРСР і Всесвітній універсіаді в Москві, а також зайняла друге місце в розіграші Кубка Європи.

Виграла чемпіонати Європи 1974 і 1978 років.

Монреальська олімпіада 1976 року також не принесла лаврів Ткаченко: у підсумковому протоколі її прізвище стояло п'ятим. Це було дуже прикро, тому що в ході змагань Надя зберігала гарні шанси на золоту медаль: після трьох видів п'ятиборства вона вийшла вперед, після чотирьох утримувала лідерство, але заключний номер програми — біг на 200 м — їй не вдался.

Впродовж своєї спортивної кар'єри брала участь у трьох Олімпійських іграх, встановлювала рекорди світу, Європи, Радянського Союзу, України у легкоатлетичному багатоборстві.

На третій для себе Олімпійських іграх у Москві на стадіоні в Лужниках, протягом двох днів змагань (23-24 липня) колишня кременчужанка досягла безпрецедентного у своєму виді результату - 5083 очка, ставши не лише олімпійською чемпіонкою, а і рекордсменкою. Вперше в історії легкої атлетики жінка змогла підкорити недосяжну мрію - перевершити рубіж у 5000 очок у легкоатлетичному п'ятиборстві. Змагання у п'ятиборстві стали однією із найяскравіших подій легкоатлетичного турніру XXII Олімпійських ігор 1980 року. У Москві Надія показала свої найкращі в кожному виді результати (особисті рекорди): біг 100 метрів з бар'єрами - 13,29 сек., штовхання ядра - 16 м 84 см, стрибки у висоту - 184 см, стрибки у довжину - 6 м 73 см, біг 800 метрів - 2 хв. 05,20 сек. Після феноменального фінішу на 800 метрів наша землячка без сил

падає на доріжку стадіону. Її спортивному подвигу аплодують 100 тисяч глядачів! Все було віддане заради перемоги, до якої вона йшла понад 14 років!

Світовий рекорд нашої землячки увійшов до розряду вічних, адже одразу після московської Олімпіади на зміну жіночому легкоатлетичному п'ятиборству у 1981 році, за рішенням виконкому ІААФ (Міжнародної асоціації атлетичних федерацій), прийшло семиборство. Але, незважаючи на це, досягнення нашої землячки не забуде. У 1987 році за підсумками міжнародного опитування, проведеного ІААФ, Надія Ткаченко була названа кращою у світі легкоатлеткою-багатоборкою всіх часів!

Після завершення спортивних виступів працювала у Донецьку тренером-викладачем з легкої атлетики спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву профспілок. Зараз школа носить її ім'я і базується в манежі «Донецьк». Проте Надії Володимирівні за станом здоров'я довелося припинити тренерську діяльність. Кілька років тому у неї була прооперована нога, схожі симптоми помітні уже і на другій нозі.

У Донецьку, до 2014 року, впродовж понад 30 років проводився турнір імені Надії Ткаченко. Змагання проходили у бігових і стрибкових дисциплінах. Їх особливість у тому, що лише у їх програмі було багатоборство - вид, який прославив нашу землячку.

Н.В. Ткаченко кавалер ордену Трудового Червоного Прапора.

У 2005 р. їй було присвоєно звання «Почесний громадянин Донецька» з формулюванням «За вагомий внесок у зміцнення дружніх зв'язків і авторитету м. Донецька, Донецької області і України у світовому масштабі, у розвиток фізичної культури і спорту, виховання підрастаючого покоління в м. Донецьку».

Надія Володимирівна Ткаченко-Сапронова одна з тих спортсменок, які є орієнтиром для цілого покоління спортивної зміни, маяком у бурхливому вирі спортивного життя.

Джерела та література.

Ткаченко_Надія_Володимирівна. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Надежда Ткаченко. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://rusadvice.org/sports/sportsmen/nadezhda_tkachenko.html#ixzz3zYSI4DWd.

В Донецьке стартовал турнір на призы олімпійської чемпіонки Надежды Ткаченко. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sportclub-isd.com/ru/news/7314/>

Яндекс.Словари > Олимпийская энциклопедия, 2006.

Ткаченко Надежда Владимировна. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://m.slovari.yandex.ua/article.xml?book=olympic&title=>

Олімпійські види спорту. [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.sport.donetsk.ua/pro-upravlinnya/gordist-donbasu/>

Ткаченко. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sportlegend.kulichki.net/>.

Пісцова Марія. Полтавки на вищих олімпійських п'єдесталах. Спотривний літопис Полтавщини: сторінки історії, славетні імена. Матеріали І науково-практичної конференції «Бутовські читання». Полтава, 2007, с.66-67.

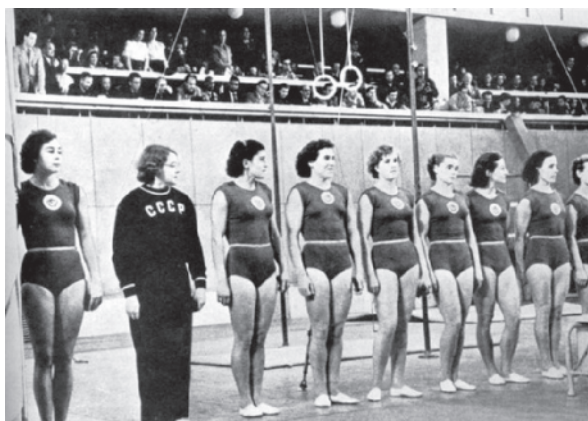
30 років тому наші земляки завоювали два золота Олімпійських ігор у Москві [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.dumka.pl.ua/

Ігор Черчатий 24 липня. Вічний рекорд олімпійської чемпіонки Надії Ткаченко.// Полтавщина спорт. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sport.pl.ua/news/4639..> 24.

БОЧАРОВА НІНА АНТОНІВНА

Гельсінкі, 1952 р. Виступ на золоту медаль

*Збірна СРСР – командний чемпіон Олімпійських ігор 1952 року.
Ніна Бочарова – шоста зліва*

*Перша українська золота медаль
Ніни Бочарової*

*Всесвітній фестиваль молоді
і студентів у Бухаресті, 1953 р.
Перша ліворуч Л.Латиніна,
друга праворуч Н.Бочарова*

Майстер-клас від Ніни Бочарової - шпагат

*Н.А. Бочарова
з «Олімпійським орденом»*

Сергій Бубка нагороджує Ніну Бочарову «Олімпійським орденом»

КИСЕЛЬОВ ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ

*Зустріч олімпійського чемпіона
на вокзалі у Полтаві*

Переможний кидок

Володимир Вікторович Кисельов

*Кисельов В.В.
чемпіон світу серед ветеранів*

Копчикова С.Г., Кисельов В.В. Зустріч зі школярами у Вовчицькому ліцеї Лубенського району в рамках Всеукраїнської акції "DO like OLYMPIANS"

Відкриття легкоатлетичного турніру на призи В.В. Кисельова, м. Кременчук

Кисельов В.В. на турнірі з вільної боротьби у с. Горби Глобінського району

КУРИШКО (НАГІРНА) КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

2015 рік. Катерина Нагірна (Куришко) —
«Спортивна слава України»

К. Куришко, Л. Пінаєва

Микола Новіков (у центрі) — перший вчитель
фізкультури Катерини Куришко

ОНИЩЕНКО БОРИС ГРИГОРОВИЧ

Збірна СРСР з п'ятиборства – чемпіон Олімпійських ігор у Мюнхені 1972 року. Крайній ліворуч Борис Онищенко.

Перевірка шпаги Б.Онищенка

РОМАНЕНКО ВІТАЛІЙ ПЕТРОВИЧ

Віталій Романенко і журналістка Ніна Малій на етапі олімпійського вогню у Лубнах. 1989 р.

Полковник Віталій Романенко. 2010 р.

ТКАЧЕНКО НАДІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Легкоатлетичний турнір на честь Ткаченко Н.В. у Донецьку